

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTI RIVOJLANISHIDA
TURIZMNING AHAMIYATI

Jalilov Dilshodbek Fazliddin o'g'li

Namangan muhandislik-texnologiyalar instituti

Turizm va mehmondo'stlik yo'nalishi talabasi

E-mail: djalilov214@gmail.com

Tel. Raqami: +998889449969

Anotatsiya: Jamiyatdagi aholi ma'lum bir qatlamining turizm sohasi va uning turlari, respublikada turizmning faoliyati, undagi islohotlar to'g'risidagi ma'lumotlarga ega bo'lish, shu sohaning rivoji va kishilar ma'naviyatini yuksaltirishda bir vosita bo'lib xizmat qiladi. O'zbekiston turizmidagi muammolarga ham yechim ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: Turizm, infratuzilma, madaniy meros, ekoturizm, turizm turlari, O'zbekistondagi turizm oqimi va undagi islohotlar, turizmdagi muammolar va yechimlar, turizmdagi asosiy ko'rsatkichlar.

Hozirgi zamonamizdagi iqtisodiyoti rivojlangan barcha davlatlarda har bir soha, tarmoq va yo'nalishlarga alohida e'tibor berilmoqda. Chunki, ular mamlakat iqtisodiyoti rivojlanishi, aholi turmush darajasini yaxshilanishi va boshqa bir qancha omillarga ma'lum bir ulushda hissa qo'shib, ta'sir ko'rsatmoqda.

Turizm sohasi xizmat ko'rsatish sohasini eng katta tarkibiy qismidir. Turizm -bu sayohat qilishning bir turi bo'lib, unda kishilar dam olish, biznes qilish, boshqa xalqlar madaniyatini o'rganish kabi boshqa maqsadlar uchun odatiy bo'lgan muhitdan tashqaridagi joylarga sayohat qilish tushuniladi. Hozirgi shiddatli zamonda turizmning bir qancha turlari mavjud. Jumladan, rekreatsion turizm, biznes turizm, ekskursiyaviy turizm, ekstremal turizm, madaniy va ma'rifiy turizm, VIP turizm, ya'ni qimmatli dam olish maskanlariga tashrif buyurish, ekoturizm, tog' turizmi, etnik turizm, dengiz turizmi va boshqalar. Turizmning har bir turidan o'ziga yarasha shiddat zavqini, o'ziga ishonch hissini, jasorat va ma'naviyat kuchini, qiyinchiliklarni yengib o'tish va boshqa o'ta maroqli tarbiyaviy, ibratli his -tuyg'ularni olish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shu o'rinda ta'kidlash joizki, turizm mamlakatdagi bir qator mintaqalarning iqtisodiyoti va madaniyatiga faol ta'sir ko'rsatishdi. Masalan, turizmni faoliyat ko'rsatishi tizimining, sayyohlarga savdo, ijtimoiy-maishiy, madaniy, tibbiy xizmat ko'rsatishning rivojlanishi bilan yaqindan bog'liqdir.

Yurtimizda boy ma'naviy-madaniy merosi, turli-tuman tarixiy-arxeologik ob'yektlari qulay tabiiy-iqlim sharoiti, hududimizda har qanday landshaftlarini ko'rishimiz mumkin, islom dunyosida tan olingan allomalarning maqbaralari, tabbarruk qadamjolar ko'p. Ammo mamlakatimiz turizm sohasida ulkan salohiyatga ega bo'la turib, uzoq yillar bu imkoniyatdan to'liq va samarali foydalanilmadi. Prezidentimizning turizmga oid turli xil hujjatlar qabul qilingani davlatimizning turizm rivojiga yuksak e'tiboridan dalolat bo'ldi. Ushbu hujjatlar bilan sohada yig'ilib qolgan muammolarni hal etish, turizm salohiyatini oshirish bo'yicha ustuvor vazifalar belgilandi, ichki turizmni yanada rivojlantirishga ko'plab imtiyozlar, yengilliklar berildi. Shavkat Mirziyoyev turizmning iqtisodiyotdagi o'rnini alohida ta'kidlab,

mamlakatimizda bu boradagi ahvol va sohani rivojlantirish bo'yicha ko'rilayotgan choralar samaradorligini birma-bir tahlil qildi. Turistlar yetarlicha sayohat qilish o'rniga ichki ishlar idoralarida sarson bo'layotgandi, ularga yetarlicha sharoit yaratilmayotgandi, "O'zbekiston havo yo'llari" sustkash edi, aeroportlarda eng kichik jihatlar turistlar kayfiyatiga salbiy ta'sir qilayotgan edi, mehmonxona soni kam edi va ko'rsatilayotgan xizmat a'lo darajada bo'lmayotganini, bir so'z bilan aytganda, turizm sohasida ulkan imkoniyatlar bo'lishiga qaramay, O'zbekistonning turizm infratuzilmasi, turizm xizmatlari sifati va uning darajasi globallashuvva keskin raqobat sharoitida zamonaviy talablarga mos kelmasligini Prezidentimiz tanqid qilib ularga tegishlicha vazifalar belgilagan edi. Bugungi kunda bularning samarasini ko'rayapmiz.

O'zbekistonda turizmga alohida e'tibor berilib, o'sib borish tendensiyalari amalga oshirilmoqda. Shu asosda, ziyorat turizmi, madaniy turizm, tibbiy turizm, gastronomik turizm, yoshlar turizmi, ekoturizm, etnik turizm, sport turizmi va boshqa turizm turlari o'z faoliyatini olib bormoqda. Madaniy va ziyorat turizmlarini rivojlanishida qadimiy tarixga ega bo'lgan Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz kabi shaharlarimizdagi tarixiy obidalar, me'moriy, diniy va madaniy yodgorliklar hamda respublikamizdagi boshqa zamonaviy diqqatga sazovor joylar bilan tanishtirish orqali ularga madaniy-ma'rifiy ma'lumotlar berish asos bo'lib xizmat qilgan.

Respublikamizga kirib kelayotgan chet ellik turistlarning 76 foizi Buxoro , Samarqand, Xorazm va Toshkentga tashrif buyurishga qiziqsa , qolgan 24 foizi Jizzax, Qashqadaryo, Surxondaryo va Farg'ona vodiysi viloyatlariga sayohat qilishadi.

O'zbekistonga so'nggi 2020-yilda pandemiya sharoitida xorijiy davlatlardan turistik maqsadda tashrif buyurgan chet el fuqorolari soni 1,5 million kishini tashkil etdi. Ushbu ko'rsatgich 2019-yilga nisbatan 77,7 foizga kamaygan. Respublikamizga tashrif buyurgan xorijlik fuqorolarning asosiy safar maqsadlari qarindoshlarini yo'qlash bo'lib, 87,8 foizni tashkil etgan. Shu bilan birga , dam olish, davolanish , xizmat yuzasidan, o'qish uchun tashrif buyurganlar ham salmoqli qismni tashkil etadi. Ular quyidagi davlatlardan tashrif buyurishadi: Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston, Turkmaniston, Turkiya, Xitoy, Janubiy Koreya, Hindiston, Pokiston, Ukraina, Germaniya, AQSH, Yaponiya , Fransiya, Buyuk Britaniya, Isroil, Eron kabilardir. O'zbekistonda xorijiy sayyohlarning asosiy qismi chegaradosh qo'shni mamlakatlar hissasiga tog'ri keladi.

So'nggi yillarda turizm salohiyatini kompleks ravishda rivojlantirishda yo'naltirilgan ko'plab qarorlar, qonunlar , farmonlar , konsepsiyalar ishlab chiqilib amaliyotga joriy etilmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-yanvardagi PQ-5611-son " O'zbekiston Respublikasida turizmni jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora tadbirlar to'g'risida "gi qarori, " Turizm to'g'risida "gi qonun yangi tahriri, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-avgustdagi PF-5781-son " O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida "gi Farmoni va boshqa shu kabi huquqiy me'yoriy hujjatlar qabul qilingan. Shu bilan birga O'zbekistonda Yoshlar turizmini rivojlantirish konsepsiyasi ishlab chiqilgan bo'lib, shu asosda ishlangan loyihalarni amalga oshirish natijasida 2020-2025-yillarda mamlakatda yoshlar turizmini rivojlantirishga oid maqsadli ko'rsatgichlar belgilab olingan. Jumladan, xorijlik yosh sayyohlar soni 1,3 milliondan 2020-yilda 2,2 millionga, 2023-yilda 3,3 milionga, ichki

turizm bo'rizm bo'yicha yosh sayyohlar sonini 8,1 milliondan 2020-yilda 10 millionga, 2023-yilda 13,6 millionga yetkazish, shular qatorida 2020-yilda 20 ta, 2023-yilda 60 ta xalqaro darajadagi tadbirlar o'tkazish rejalashtirilgan. O'zbekiston Prezidentining 2021-yil 9-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasida ichki va ziyorat turizmini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni ijrosi yuzasidan ziyorat turizmini rivojlantirish va yurtimizga xorijlik ziyoratchilarni jalb qilish bo'yicha qator ishlar amalga oshirilmoqda. Mazkur farmon bilan O'zbekistonning ziyorat turizm salohiyatini keng targ'ib qilish "B2B" uchrashuvlarini tashkil qilish va ziyorat turizmi yo'nalishidagi imkoniyatlarini xorijiy mamlakatimizdagi hamkorlarga yetkazishni maqsad qilgan. Quvonarlisi, o'z-o'zini band qiladigan shaxslar uchun faoliyat (ishlar, xizmatlar) turlari ro'yxatiga gid (gid-tarjimon), ekskursiya yetakchisi va yo'riqchi-yo'l boshlovchilar xizmatlari ham kiritildi; O'zbekiston fuqarolari uchun ichki sayohatlar 40 foizgacha arzonlashtirildi.

Respublikamizda 2018-yilgi ma'lumotlarga ko'ra, turistik toifadagi avtotransport vositalari 133 taga, turopetatorlar esa 234 taga, sertifikatga ega bo'lgan gidlar soni 660 nafarga, oilaviy uy mehmonxonalar soni 81 tani, mehmonxonalar soni 914 tani tashkil etgan. Misol qilib aytish mumkinki, O'zbekiston Respublikasi Bosh vaziri o'rinbosari, Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi raisi Aziz Abduhakimov tomonidan Xiva shaxrida bo'lib, "Hotel Zarafshon boutique" mehmonxonasining ochilish marosimida ishtirok etdi va 3 yulduzli "Sayid Isl om Kho'ja" mehmonxonasiga ajratilgan subsidiya sertifikatini topshirildi; turklar bilan hamkorlikda Farg'ona oliy turizm maktabi tashkil etilishi ko'zda tutilmoqda; 2021 -2022 o'quv yilidan boshlab xorijiy tillar bo'yicha mutaxassis yetishtiruvchi oliy ta'lim muassasalarining 3-4 kurs talabalari uchun ziyorat turizmi fani bo'yicha o'quv dasturi ishlab chiqilib, joriy etiladi. Juda ko'p joylarda oilaviy mehmon uyi va hostel ochila boshladi, tematik restoranlar soni ortmoqda.

Bugungi kunda mamlakat iqtisodiyotini rivojlanishi, aholini turmush kechirish sharoitlarini yaxshilanishida, xalqaro maydonga chiqishi va unda munosib o'rin egallashida barcha sohalar bilan bir qatorda turizm sohasini ham o'rni salmoqlidir.

Shunga qaramasdan turistik manzillarda muammolar yetarlicha. Sizlarga bu muammolarni yechimi bilan ko'rsatib bermoqchiman.

1) Ovoz va atrof-muhitga tasir

Muammo: Turistik joylarda ovoz, chiqindilar va tabiiy resurslarning to'planishi atrof muhitga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Yechim: Ekoturizmni rivojlantirish va barqaror turizm strategiyalarini joriy etish. Turistlarni ma'suliyatli harakat qilishga chaqirish va chiqindilarni kamaytirish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqarish.

2) Madaniyat va an'analarning yo'qolishi

Muammo: Turizm mahalliy ma'daniyatni buzish yoki uning haqiqiyligini yo'qotishi mumkin.

Yechim: Madaniy merosni saqlash va mahalliy an'analarni rivojlantirish bo'yicha dasturlarni amalga oshirish. Mahalliy aholi bilan hamkorlikda madaniy tadbirlar o'tkazish.

3) Iqtisodiy noaniqlik

Muammo: Turizmga qaram iqtisodiyot, global inqirozlar va pandemiyalar paytida katta zararga uchraydi.

Yechim: Iqtisodiy diversifikatsiya orqali turizmga bo'lgan qaramlikni kamaytirish. Turizm sektori uchun yangi imkoniyatlar yaratish va turli sohalar bilan integratsiyani kuchaytirish.

4) Infratuzilma yetishmovchiligi

Muammo: O'zbekistonning ko'plab turistik joylarida transport va mehmonxona infratuzilmalari yetarlicha rivojlanmagan. Bu esa turistlar uchun qulaylik yaratmaydi.

Yechim: davlat va hususiy sektor o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish va infratuzilmalarni yaxshilashga investitsiyalar kiritish

5) Marketing va brendni rivojlantirish

Muammo: O'zbekistonning brendi hali yaxshi shakllanmagan, va horijda juda ko'p odamlar O'zbekiston haqida ma'lumotga ega emas.

Yechim: Turizm marketingini kuchaytirish, halqaro ko'rgazmalar va tadbirlarda ishtirok etish, hamda O'zbekistonni maqsadli auditoriyaga tanitish.

Hozirda kishilar orasida turizmni keng targ'ib qilish maqsadida yurtimiz teleekranlarida O'zbekiston turizm salohiyatini, turli xil qadamjolarini, turistik maskanlarni, markazlarni, yurtimizning g'aroyib, afsonaviy joylarini kecha-yu kunduz targ'ib qiluvchi, sayohatga doir turli xil ko'rsatuvlar namoyish etilmoqda, turizmni rivojlantirish bo'yicha subsidiyalar va boshqa rag'batlantirish vositalari ham qo'llanilmoqda. Xorij davlatlardagi elchilar mamlakatimiz, milliy qadriyatlarimiz targ'ibotchilari bo'lishi, bunga chet eldagi vadandoshlarimiz ham hissa qo'shish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- 1) Turizm sohasidagi qonunlar. www.Uzbekiston.travel
- 2) O'zbekiston Respublikasiga turistik maqsadlarga kelgan va ketgan shaxslar.25.01.2021. www.stat.uz
- 3) Turistik xizmatlar uchun xarajatlar. www.Kun.uz